

บทที่ 3

สภาพโดยทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

3.1 ประวัติความเป็นมาและลำดับการพัฒนาของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

การปั่นด้ายและการทอผ้า นับเป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานของทุกครัวเรือนที่ได้มีการปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังจะเห็นได้จากกาที่มีการใช้หูก และก็ในการทอผ้าในทุกภาคของประเทศไทย แต่การผลิตส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อครัวเรือนเป็นสำคัญ ไม่ใช่เหตุผลเพื่อการค้า

นับตั้งแต่ตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 1 ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังเช่นประเทศพม่า อยู่เนืองๆ ทำให้การทอผ้าในระยะเวลาดังกล่าวไม่มีความเจริญก้าวหน้ามากนัก แต่ในระยะเวลาที่สิ้นสุดการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านประเทศไทยก็เริ่มทำการปลูกฝ้ายเป็นการใหญ่ ซึ่งในรัชกาลต่อมาคือรัชกาลที่ 2 การปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอผ้าได้ขยายเนื้อที่ออกไปถึง 32 เมือง ซึ่งทำให้การปั่นด้ายทอผ้ามีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก แต่คุณภาพของผ้าที่ทอได้ในระยะเวลานั้นยังไม่ได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟอกย้อมและการพิมพ์ผ้า อีกทั้งเนื้อผ้าที่ทอได้ก็มีเนื้อค่อนข้างหยาบ

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 อุตสาหกรรมสิ่งทอเริ่มหยุดย่ำอยู่กับที่ กล่าวคือ การทอผ้า การฟอกย้อม และการพิมพ์ผ้า ยังมีลักษณะด้อยกว่าสินค้าที่ผลิตมาจากต่างประเทศ ซึ่งมีสีสวยสดงดงาม และไม่ตกสี นอกจากนี้ยังมีการเก็บภาษีฝ้ายเพิ่มขึ้นอีก ร้านค้าสิ่งทอก็ถูกเก็บภาษีสูงกว่าร้านค้าประเภทอื่น เช่น ร้านค้าข้าวสาร เป็นต้น

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในการผลิตสินค้าประเภทสิ่งทอ แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสมัยใหม่กลับเริ่มต้นค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เนื่องจาก การทำสัญญาการค้าที่สำคัญกับประเทศอังกฤษ คือสนธิสัญญาเบาวริง (Bowring Treaty) ในปี พ.ศ. 2373 นั้นได้มีผลของการบังคับใช้ตามสนธิสัญญามีการยอมให้สิทธิต่างๆ เช่นสิทธิในการค้า สิทธิในการเก็บภาษีนำเข้ารวมถึงการที่มีการทำสนธิสัญญาการค้าในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับประเทศตะวันตก อื่นหลายประเทศ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเปิดตลาดเพื่อทำการค้าขายกับชาติ

อาณานิคมมากยิ่งขึ้น ทำให้สินค้าประเภทสิ่งทอจากต่างประเทศเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ในระยะนั้นประเทศไทยมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจากขาดแรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการประกอบอุตสาหกรรมสิ่งทอในท้องถิ่น

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงไหมเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2444 กระทรวงเกษตรราธิการได้จ้างผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นมาช่วยทำการทดลองการทำสวนหม่อนเลี้ยงไหม และจ้างหญิงชาวญี่ปุ่นนำเครื่องสาวไหมชนิดหมุนด้วยมือและใช้เท้าเหยียบมาฝึกอบรมแก่คนไทย แต่เมื่อสิ้นรัชกาลที่ 5 การส่งเสริมการผลิตสิ่งทอไหมก็เสื่อมลงและล้มเลิกไปในที่สุด

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 สินค้าสิ่งทอจากอินเดียและเปอร์เซียได้ถูกนำเข้ามาขายในประเทศไทยอย่างแพร่หลายทั้งผ้าสายและผ้าดอก ส่วนทางญี่ปุ่นและจีนก็มีการส่งผ้าขาวและผ้าแพรเข้ามาขายในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะมีการนำเข้ามาสินค้าสิ่งทอจากต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศไทย แต่ก็ยังคงมีการทอผ้ากันอยู่บ้างในหมู่คนไทย โดยใช้ที่พื้นเมืองอย่างง่ายซึ่งสามารถทอผ้าได้เข้ามา

แต่กระนั้นการทอผ้าด้วยเครื่องจักรของประเทศไทยก็มีการเริ่มต้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ประมาณปี พ.ศ. 2456-2468 หลังจากที่ประเทศไทยมีการริเริ่มใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2432 โดยชาวจีนจากเมืองเชียงไฮ้ โดยชาวจีนจากเมืองเชียงไฮ้ได้นำเครื่องจักรทอผ้าแบบกึ่งกระตุกเข้ามา และชาวจีน

การทอผ้าด้วยเครื่องจักรของไทย เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ประมาณปี พ.ศ. 2465-2468 หลังจากที่ประเทศไทยเริ่มมีไฟฟ้าใช้ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2476-2479 อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยได้มีการพัฒนาอย่างจริงจัง แต่ก็เป็นเพียงการพัฒนาเพื่อใช้ในกิจการทางการทหาร กล่าวคือกระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งโรงงานทอผ้าเพื่อผลิตผ้าขึ้นใช้ในราชการทหาร และได้นำเข้าเครื่องปั่นด้าย 3,232 แกน เครื่องทอผ้า 72 เครื่อง เครื่องย้อมผ้า 1 ชุด และเครื่องทำสำลี 1 ชุดเพื่อทำการผลิตผ้าเพื่อใช้ในราชการกองทัพบก ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอในระยะนี้จึงเป็นไปด้วยเหตุผลทางความมั่นคงของประเทศมากกว่าเหตุผลทางการค้า

อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยที่ผลิตโดยภาคเอกชนเริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจังในช่วงเวลาของสงครามโลกครั้งที่สอง โดยในปี พ.ศ. 2489 โรงงานปั่นด้ายแบบสรีเยใหม่ของเอกชนแห่งแรกจึงเปิดดำเนินการขึ้น โดยโรงงานแห่งนี้มีชาวไทยเป็นผู้ประกอบการ โรงงานแห่งนี้มีจำนวนแกนปั่นด้าย 3,600 แกน และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงงานแห่งนี้ขึ้นก็เพื่อบรรเทาความขาดแคลนผลิตภัณฑ์สิ่งทออันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง

หลังจากปี พ.ศ. 2489 อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานปั่นด้ายที่ใช้เครื่องจักรได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวนแกนปั่นด้ายในปี พ.ศ. 2495 เพิ่มขึ้นเป็น 43,000 แกน ทำให้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ผลิตขึ้นในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มมีการส่งเสริมการลงทุน ในช่วงนี้โรงงานทอผ้าเข้ามาเปิดกิจการรวมทั้งการลงทุนในโรงงานปั่นด้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าฝ้ายและด้ายฝ้าย การลงทุนในช่วงนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนโดยคนไทย โดยมีช่างเทคนิคเป็นชาวจีนจากเชียงใหม่และฮ่องกง

แต่อย่างไรก็ตามในช่วงปี พ.ศ. 2498-2502 การผลิตสิ่งทอได้ประสบกับสภาวะซบเซา เนื่องจากมีการนำเข้ามาผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่ทำจากฝ้ายซึ่งมีราคาถูกจากประเทศปากีสถาน ราคาของเส้นใยฝ้ายนำเข้าถูกกว่าเส้นใยที่ผลิตภายในประเทศถึงร้อยละ 25-30 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากปากีสถานได้นำสินค้าเข้ามาท่วมตลาด โดยได้รับการสนับสนุนการส่งออกจากรัฐบาลปากีสถานเอง ผลจากการท่วมตลาดดังกล่าวทำให้โรงงานปั่นด้ายของไทยหลายโรงต้องล้มละลายและปิดกิจการลง รัฐบาลไทยได้แก้ปัญหานี้โดยการให้การปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นครั้งแรกโดยการให้การปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นครั้งแรก โดยการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติจำกัดการนำเข้าของด้ายที่ทำจากฝ้ายในปี พ.ศ. 2498 และต่อมาพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกแก้ไขและครอบคลุมถึงผ้าฝ้ายในปี พ.ศ.2500

การลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ถูกกระตุ้นขึ้นมาอีกครั้งโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2503 และอัตราอากรขาเข้าที่คุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ โรงงานสิ่งทอซึ่งประสบปัญหาขาดทุนล้มละลายและต้องปิดกิจการไปในช่วงปี พ.ศ. 2498-2502 สามารถกลับมาเปิดดำเนินการต่อไปโดยผู้ประกอบการมีทั้งที่เป็นชาวไทย และชาวจีนจากเชียงใหม่และฮ่องกง

โดยบริษัทสามบริษัทแรกที่เข้ามาบุกเบิกกิจการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในช่วงปี พ.ศ. 2497 และส่วนใหญ่ประกอบกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอจากฝ้าย ได้แก่ Thai Blanket Industry Co., Ltd. ซึ่งก่อตั้งกิจการเมื่อปี พ.ศ. 2502 Thai Durable Textiles Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อปี พ.ศ. 2504 และ Luckytex Co., Ltd. ซึ่งก่อตั้งกิจการเมื่อปี พ.ศ. 2504 เช่นกัน ได้ก้าวเข้ามาจับบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ในระยะเวลาต่อมาคือ ในปี พ.ศ. 2506 บริษัทญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามาจับบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากได้เริ่มมีการเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนที่มาจากญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น โดยอยู่ในลักษณะของการร่วมลงทุน (Joint Venture) กับผู้ประกอบการชาวไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการโรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์ โดยบริษัทแนวหน้าในขณะนั้นได้แก่ Thai-Yazaki Makakun Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2506 Tokai Dying Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2506 Thai Toray Textile Mills Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2507 Thai Teijin Textiles Co., Ltd. ก่อตั้งกิจการเมื่อ พ.ศ. 2508 การลงทุนร่วมของบริษัทจากญี่ปุ่นนี้มีส่วนช่วยอุตสาหกรรมสิ่งทอในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และการจัดการ ลักษณะการดำเนินการผลิตของบริษัทญี่ปุ่นมักเป็นแบบครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ การปั่นด้าย การทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ในโรงงานเดียวกัน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2521 บริษัทญี่ปุ่นมีส่วนแบ่งในบริษัทร่วมทุนเหล่านี้ประมาณร้อยละ 36 แต่บริษัทญี่ปุ่นจะควบคุมอำนาจการบริหารงาน ในขณะที่ผู้ถือหุ้นชาวไทยไม่ค่อยมีบทบาทมากเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิตสิ่งทอมาจากญี่ปุ่น คนไทยยังขาดความรู้และความชำนาญ¹

การลงทุนร่วมกับบริษัทจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาจับบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมสิ่งทอของประเทศไทย โดยมีส่วนช่วยในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และการจัดการ การลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย รวมถึงประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการรักษาส่วนแบ่งตลาดในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นตลาดที่มีการคุ้มครองสูงขึ้นเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) ในระยะ

¹ ธีระ อัครกุล และคณะ, การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ, โครงการวิจัยย่อยภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก, ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2540

หลังการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนั้นเป็นการลงทุนเพื่อหลีกเลี่ยงการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints , VERs) ของสิ่งทอที่ผลิตจากฝ้ายในสหรัฐอเมริกาภายใต้ข้อตกลงเกี่ยวกับสิ่งทอระยะสั้น (Short Term Arrangement, STA) และ ระยะยาว (Long Term Arrangement, LTA)²

โรงงานที่มีการลงทุนร่วมระหว่างไทยกับญี่ปุ่นบางแห่งจะมีการผลิตครบวงจรโดยเริ่มตั้งแต่การผลิตเส้นใยประดิษฐ์ การปั่นด้ายทอ ส่วนแบ่งการถือหุ้นของญี่ปุ่นในบริษัทร่วมทุนเหล่านี้มีประมาณร้อยละ 36 ในปี พ.ศ. 2521 แต่บริษัทญี่ปุ่นจะควบคุมด้านการบริหาร ในขณะที่ผู้ถือหุ้นชาวไทยไม่ได้เป็นผู้ควบคุมทางด้านนี้มากเท่าไร เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นผู้ร่วมลงทุนรายใหญ่ เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตในประเทศไทยจึงมักมาจากประเทศญี่ปุ่น

นอกจากบริษัทในประเทศญี่ปุ่นแล้ว ในระยะหลังคือประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 บริษัทไต้หวันและฮ่องกง ก็ได้ย้ายฐานการผลิตเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากต้องการหาช่องทางหลบเลี่ยงมาตรการควบคุมปริมาณนำเข้าสิ่งทอของประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ และในช่วง พ.ศ. 2523-2532 ประเทศเหล่านี้ได้รับแรงผลักดันจากค่าจ้างแรงงานสูงและค่าเงินที่แข็งขึ้น

ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยมีสถานะที่แข็งแกร่งและนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานในประเทศอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสัดส่วนสูงสุดในภาคอุตสาหกรรมคือประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าเพิ่มรวมของภาคอุตสาหกรรม และก่อให้เกิดการจ้างงานสูงสุดคือประมาณ 1.1 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสร้างมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับต้นๆของประเทศมาตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2539 สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 139,872 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 16.46 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมรวมของประเทศ

² LTA เป็นข้อตกลงระยะเริ่มต้นของการกำหนดโควตาการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าที่รู้จักกันในชื่อของข้อตกลงสิ่งทอระหว่างประเทศ (Multifibre Agreement, MFA) นั้นเอง

3.2 บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

3.2.1 การผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

3.2.1.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบด้วยอุตสาหกรรมย่อยหลายอุตสาหกรรม โดยสามารถแบ่งได้เป็นสามระดับ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น(Upstream) ขั้นกลาง(Midstream) และขั้นปลาย(Downstream) ซึ่งการผลิตในอุตสาหกรรมแต่ละระดับจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ ผลผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นจะเป็นวัตถุดิบของกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลาง และผลผลิตที่ได้จากอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลางจะใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมขั้นปลายต่อไป

อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น

เป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกของโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งผลผลิตที่ได้จากอุตสาหกรรมนี้ จะใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต่อไป ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นแบ่งออกได้เป็นสองผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยประดิษฐ์ โดยเส้นใยธรรมชาติที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ใยฝ้าย ส่วนเส้นใยประดิษฐ์เป็นเส้นใยที่ผลิตขึ้นเพื่อทดแทนเส้นใยธรรมชาติ ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีโดยวิธีการทางเคมี ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ชนิดคือ โพลีเอสเตอร์(Polyester) ไนลอน(Nylon) อะคริลิก(Acrylic) และเรยอง(Rayon)

การผลิตเส้นใยธรรมชาติโดยเฉพาะใยฝ้าย ไม่เพียงพอต่อความต้องการในประเทศดังนั้นจึงต้องอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยสาเหตุของความไม่เพียงพอต่อความต้องการส่วนหนึ่งก็คือ การผลิตเส้นใยฝ้ายต้องพึ่งพาการเพาะปลูกฝ้ายเพื่อเป็นวัตถุดิบ ซึ่งมีปัญหาอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องโรคพืชและศัตรูพืช รวมทั้งการมีผลผลิตต่อไร่ต่ำ ในขณะที่การผลิตเส้นใยประดิษฐ์พึ่งพาความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์จึงทำให้มีการผลิตมากกว่า และสามารถส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศได้อีกด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้นนั้นการผลิตเส้นใยประดิษฐ์มีบทบาทที่สำคัญมากกว่าการผลิตเส้นใยธรรมชาติ

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมประเภทที่มีการใช้ทุนอย่างเข้มข้น(Capital Intensive) ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เริ่มมีในประเทศไทยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเริ่มมีการขยายการผลิตมากขึ้นในระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา เพื่อเป็นการสนองความต้องการภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น และขณะเดียวกันก็ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้วย

อุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลาง

เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยผลผลิตจากอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นต้นมาเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตต่อเนื่องกันเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ประกอบด้วย การปั่นด้าย การทอผ้า การถักผ้า และการฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ

อุตสาหกรรมการปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนและพลังงานค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องใช้เครื่องจักรในทุกขั้นตอนการผลิต จึงมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ช่างเทคนิค และคนงาน ในการควบคุมการทำงานของเครื่องจักร จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สำคัญในอุตสาหกรรมประเภทนี้คือ เครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ และแรงงานที่มีความชำนาญพิเศษ (Skilled Labour) ซึ่งจะทำให้ผลผลิตเส้นด้ายที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ รวดเร็ว นอกจากนี้การที่อุตสาหกรรมนี้มีการใช้ทุนสูง ดังนั้นขนาดการลงทุน และขนาดการผลิตต้องมีขนาดใหญ่เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด(Economy of Scale) แต่อย่างไรก็ตามการใช้ทุนและขนาดการลงทุนของอุตสาหกรรมประเภทนี้ก็ยังต่ำกว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์อยู่มาก

อุตสาหกรรมการทอผ้า เดิมเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูง แต่เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเครื่องทอผ้าโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว และควบคุมคุณภาพได้ดีขึ้น ดังนั้นในปัจจุบันอุตสาหกรรมทอผ้าจึงมีการใช้ทุนเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมทอผ้าคือ ผ้าผืน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ผ้าทอ และผ้าถัก โดยการผลิตผ้าทอเป็นการใช้ด้าย 2 กลุ่มคือ ด้ายพุ่งและด้ายยืน ทอขัดกันเป็นตารางสลับไปมา ส่วนการผลิตผ้าถักเป็นการทำให้เส้นด้ายเกาะเกี่ยวกันเป็นห่วงต่อเนื่องกันจนเป็นผืน กระบวนการผลิตในโรงงานถักผ้ามักจะมีการทำต่อเนื่องกันไปจนเป็นสินค้าสำเร็จรูป ส่วนกระบวนการผลิตผ้าทอกับการตัดเย็บผ้าทอเป็นสินค้าสำเร็จรูปจะแยกออกจากกันอย่างชัดเจน

อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มักจะถูกเรียกรวมว่า อุตสาหกรรมแต่งสำเร็จ ประกอบด้วย การฟอก (การทำให้เป็นผ้าขาว) การย้อม (การทำให้ผ้ามีสีสันทสวยงาม) การพิมพ์ (การทำให้ผ้ามีลวดลายสวยงาม) และการแต่งสำเร็จ (การทำให้เนื้อผ้ามีคุณสมบัติตามต้องการ เช่น ความนุ่ม ความยากง่ายต่อการยับ ความมันเงา เป็นต้น) ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตผ้าผืนก่อนจะนำไปใช้งานต่อไป

การฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มีการใช้น้ำ สารเคมี และพลังงานมาก และก่อให้เกิดน้ำเสียเป็นจำนวนมาก และการบำบัดน้ำเสียมีต้นทุนสูง แต่อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้มาก เนื่องจากผ้าที่แต่งสำเร็จแล้วจะมีราคาเป็น 2-3 เท่าของราคาผ้าดิบ ในการกระบวนการแต่งสำเร็จผ้าผืนต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญทางเคมีสิ่งทอสูง เพราะว่าการแต่งสำเร็จผ้าผืน ไม่ว่าจะเป็นการย้อม พิมพ์ มีรายละเอียดทางเทคนิคมาก และมีความแตกต่างกันไปตาม ชนิดของสี ประเภทของเส้นใย

อุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นปลาย

เป็นกระบวนการผลิตขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้เป็นการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด และในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ Woven, Circular Knit และ Flat Knit ทั้งนี้ในขั้นตอนการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนการประกอบเย็บ ประกอบด้วย การออกแบบ การปรับขนาดหรือการขยายแบบ การวางแบบผ้า และการตัดผ้า กล่าวคือ ผู้ออกแบบจะต้องออกแบบหรือนำแบบที่ลูกค้าต้องการมาสร้างแบบลงบนกระดาษแข็ง แล้ววาดลงบนผ้า โดยให้เหลือเนื้อที่น้อยที่สุด แล้วตัดตามแบบที่วาดไว้
2. ขั้นตอนการประกอบเย็บ เป็นขั้นตอนการนำผ้าที่ตัดไว้ในขั้นตอนที่ 1 แต่ละส่วนมาประกอบเย็บเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป การดำเนินงานจะมีขั้นตอนต่อเนื่องประมาณ 10-100 ขั้นตอน โดยจะมีการส่งต่อส่วนที่เย็บแล้วเป็นทอดๆ ซึ่งขั้นตอนนี้จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ

3. ขั้นตอนการแต่งสำเร็จ เป็นขั้นตอนที่นำเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากขั้นตอนที่ 2 มาทำการตัดซั้ ด้าย รีด ตรวจสอบ พับ และบรรจุ แล้วส่งไปเก็บที่คลังสินค้า

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมากที่สุด และยังเป็น อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมาก ทั้งในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ แก่ระบบเศรษฐกิจสูงถึง 134,721 ล้านบาท และก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 877,040 คน ในปี พ.ศ. 2538

3.2.1.2 สถานภาพทางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอ

จำนวนโรงงาน

ในปี พ.ศ. 2538 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 5,096 โรงงาน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2537 ร้อยละ 6.4 โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ของไทยมีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีค่าสูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 59 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งจากสัดส่วนนี้ยังไม่ได้นับรวมโรงงานขนาดเล็กที่มี จำนวนจักรเย็บผ้าไม่ถึง 20 เครื่อง โดยโรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในย่าน บีบี ประตู น้ำ และสำเพ็ง ซึ่งถ้าหากมีการนับรวมโรงงานขนาดเล็กเหล่านี้ก็จะยังทำให้สัดส่วนของจำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังมีค่าสูงขึ้น สาเหตุที่จำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีสัดส่วนสูงที่สุดใน จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก็คือ โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปสามารถตั้งขึ้นได้ ง่าย การผลิตไม่สลับซับซ้อน และมีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่สูงมากนัก

สำหรับสัดส่วนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทอื่นๆที่อยู่ในลำดับรองๆลงไปได้แก่ อุตสาหกรรมชั้นกลางอันประกอบด้วย โรงงานทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และปั่นด้าย โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15.9, 14.6, 8.9 และ 2.9 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมขั้นต้นซึ่งมีการใช้เงินลงทุนและเทคโนโลยีในระดับที่สูง อันได้แก่ โรงงานผลิตเส้นใยประดิษฐ์ นั้นมีสัดส่วนของจำนวนโรงงานต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 0.4 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด

เมื่อพิจารณาทางด้านการขยายตัวของจำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พบว่า ในปี พ.ศ. 2530 จำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 18.5 สูงเป็นอันดับที่สองในหมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยโรงงานปักผ้ามีอัตราการขยายตัวสูงเป็นอันดับที่หนึ่งในหมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ประมาณร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา จำนวนโรงงานสิ่งทอที่จัดอยู่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลางเริ่มมีอัตราการขยายตัวใกล้เคียงกับอัตราการขยายตัวของจำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งจัดอยู่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นปลาย และอัตราการขยายตัวของจำนวนโรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนั้น ในปี พ.ศ. 2532 ได้เริ่มมีการตั้งโรงงานเส้นใยประดิษฐ์เพิ่มมากขึ้น

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการกล่าวว่าคุณสมบัติของสิ่งทอชั้นกลางซึ่งประกอบด้วย อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ประสบกับปัญหาการมีจำนวนผู้ผลิตน้อยราย ทำให้ไม่สามารถรองรับปริมาณผ้าดิบที่ผลิตได้ในประเทศ แต่ในปัจจุบันปัญหานี้ได้เริ่มมีแนวโน้มที่จะหมดไป เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา รัฐบาลได้อนุญาตให้จัดตั้งโรงงานฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มของอัตราการขยายตัวของโรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ที่มีค่าสูงขึ้น เป็นผลให้มีจำนวนโรงงานมากพอที่จะรองรับปริมาณผ้าดิบได้อย่างเพียงพอ แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลางยังคงประสบปัญหาเรื่องเทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ทันสมัย เป็นผลให้ผ้าผืนสำเร็จรูปมีต้นทุนการผลิตสูงและไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

อุตสาหกรรมทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ มีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70 ของแต่ละอุตสาหกรรมเป็นโรงงานขนาดกลางถึงขนาดเล็กทั้งสิ้น³ โดยที่โรงงานขนาดใหญ่จะเป็นโรงงานที่มีการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย มีการลงทุนสูง นอกจากนี้โรงงานขนาดใหญ่บางโรงยังมีขบวนการผลิตหลายขั้นตอนรวมกัน เช่น มีทั้งโรงงานปั่นด้าย และทอผ้า อยู่ในโรงงานเดียวกัน หรือมีทั้งโรงงานปั่นด้าย ทอผ้า และการฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ หรืออาจเป็นลักษณะของบริษัทในเครือที่ทำการผลิตต่อเนื่องกันทั้งอุตสาหกรรม

สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จัดเป็นโรงงานขนาดใหญ่ เนื่องจากในกระบวนการผลิตต้องอาศัยเครื่องจักรที่ทันสมัยเป็นจำนวนมากในทุกกระบวนการผลิต ดังนั้นอุตสาหกรรม

สาหรณรประเภทนี้จึงเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องมีการใช้ทุน และเทคโนโลยีสูงมาก โรงงานส่วนใหญ่ จึงเป็นไปในลักษณะของการร่วมทุนกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น และได้หัน เพื่อ ช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของโรงงานเหล่านั้น

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าในระยะที่ผ่านมาจำนวนโรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมขั้นต้น คือ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีอัตราการขยายตัวที่เพิ่มสูงขึ้น สามารถแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตมีความ พยายามที่จะปรับตัวไปสู่การใช้ทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมากยิ่งขึ้น อันจะช่วยลดปัญหาวิกฤติ บในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีไม่เพียงพอและคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ต้องสูญเสียเงิน ตราต่างประเทศในการนำเข้าสินค้าดังกล่าว และยังสามารช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การผลิตใน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้อีกด้วย

สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์จัดเป็นโรงงานขนาดใหญ่ เนื่องจากใน กระบวนการผลิตต้องอาศัยเครื่องจักรที่ทันสมัยเป็นจำนวนมากในทุกกระบวนการผลิต ดังนั้นอุตสาหกรรมประเภทนี้จึงเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องมีการใช้ทุน และเทคโนโลยีสูงมาก โรงงานส่วนใหญ่ จึงเป็นไปในลักษณะของการร่วมทุนกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น และได้หัน เพื่อ ช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของโรงงานเหล่านั้น

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าในระยะที่ผ่านมาจำนวนโรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมขั้นต้น คือ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีอัตราการขยายตัวที่เพิ่มสูงขึ้น สามารถแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตมีความ พยายามที่จะปรับตัวไปสู่การใช้ทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมากยิ่งขึ้น อันจะช่วยลดปัญหาวิกฤติ บในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีไม่เพียงพอและคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ต้องสูญเสียเงิน ตราต่างประเทศในการนำเข้าสินค้าดังกล่าว และยังสามารช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การผลิตใน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้อีกด้วย

จำนวนคนงาน

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงอุตสาหกรรมหนึ่ง โดยมีจำนวนการจ้างงานสูงถึง 1.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.15 ของการจ้างงานรวมในภาค อุตสาหกรรม ทั้งนี้เป็นการจ้างงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด โดยมีการจ้างงานสูง ถึง 877,040 คน ในปี พ.ศ. 2538 หรือคิดเป็นร้อยละ 76.7 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

และเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทที่มีการจ้างงานรองลงมาคืออุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ โดยมีจำนวนการจ้างงานในปี พ.ศ. 2538 เท่ากับ 65,050 คน, 65,590 คน, 67,840 คน และ 51,870 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.69, 5.73, 5.93 และ 4.53 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทที่มีการจ้างงานน้อยที่สุดคือ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ โดยมีการจ้างงานเพียง 16,500 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.44 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การที่การจ้างงานมีปริมาณสูงมากในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเนื่องมาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประเภทที่มีการใช้แรงงานอย่างเข้มข้น (Labour Intensive) มากที่สุด สำหรับอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์นั้นมีการจ้างงานน้อยที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นเพราะว่าอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิต (Capital Intensive) จึงมีการใช้แรงงานในปริมาณที่น้อยกว่า

การที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างงาน และการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในอนาคต ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2531 เป็นปีที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปรุ่งเรืองอย่างมากนั้น การจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 13.93 และ 19.97 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน⁴

กำลังการผลิต

ในการวัดกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ในส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นกลาง และชั้นปลาย ซึ่งประกอบด้วย การปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะทำการวัดกำลังการผลิตโดยพิจารณาจากจำนวนเครื่องจักรที่ใช้ทำการผลิตในอุตสาหกรรมนั้นๆ สำหรับในส่วนของ

⁴ กัทธจิต ชุมวรฐายี, ผลการจำกัดการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยไปประเทศในข้อตกลง MFA: ศึกษาในกรณีสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น มีการใช้ทุนและเทคโนโลยีระดับสูง เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ จะทำการวัดกำลังการผลิตโดยพิจารณาจากกำลังการผลิตที่เกิดขึ้นจริง

กำลังการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลางและขั้นปลาย ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมทอผ้า ปั่นด้าย และเครื่องนุ่งห่มวัดจากจำนวนเครื่องจักรที่ถูกใช้ในการผลิต โดยในปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีเครื่องทอผ้า 135,316 เครื่อง เครื่องถักผ้า 116,813 เครื่อง แกนปั่นด้าย 4,034,478 แกน และจักรเย็บผ้า 779,396 เครื่อง (ตารางที่) ซึ่งปริมาณการเพิ่มขึ้นของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเริ่มซบเซา โดยในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาเครื่องทอผ้ามีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.14 ต่อปี ส่วนเครื่องถักผ้า เครื่องปั่นด้าย และจักรเย็บผ้า มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.21, 4.65 และ 1.55 ต่อปี ตามลำดับ

3.2.2 ความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมาก ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตได้สูงที่สุดในภาคอุตสาหกรรมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 นอกจากนี้อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงเป็นแหล่งจ้างแรงงานที่สำคัญของประเทศ ประกอบกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศสูงเป็นอันดับหนึ่ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ทั้งนี้จากเหตุผลสามประการหลักข้างต้นยังก่อให้เกิดผลอีกสองประการตามมาคือ การก่อให้เกิดรายได้ของรัฐบาลที่อยู่ในรูปของภาษีอากร และการก่อให้เกิดอุตสาหกรรมสนับสนุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าประเภทซิป กระดุม แถบยางยืด เป็นต้น ดังนั้นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.2.2.1 มูลค่าเพิ่ม

เมื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม กับอุตสาหกรรมอื่นที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจ จะพบว่าสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรม มีค่าสูงกว่าสัดส่วนของอุตสาหกรรมอื่นๆมาก โดยอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีสัดส่วนร้อยละ 8.42 อุตสาหกรรมอุปกรณ์การขนส่ง(รวมยานยนต์และชิ้นส่วน)มีสัดส่วนร้อยละ 8.60 และอุตสาหกรรมกลั่นปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์ซึ่งถือกันว่าเป็นอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่ก็มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6.41 เท่านั้น ในขณะที่สัดส่วนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีค่าร้อยละ 19.06

จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ จากอดีตโดยในปี พ.ศ. 2518 อุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเพียง 16,190 ล้านบาท แต่ในอีกสิบปีต่อมา คือในปี พ.ศ. 2528 มูลค่าเพิ่มจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้เพิ่มขึ้นเป็น 49,093 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2533 มูลค่าเพิ่มจากอุตสาหกรรมนี้ได้เพิ่มเป็น 122,053 ล้านบาท⁵ และได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้เพิ่มเป็น 147,969 ล้านบาท, 163,586 ล้านบาท, 176,171 ล้านบาท และ 198,065 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2534, 2535, 2536 และ 2537 ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2538 มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็น 225,691 ล้านบาท (ตารางที่ 3.7) และเมื่อย้อนกลับไปเปรียบเทียบกับมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้ใน 10 ปี และ 20 ปี ย้อนหลัง คือในปี พ.ศ. 2528 และ 2518 ตามลำดับ พบว่า มูลค่าเพิ่มที่เกิดจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ. 2528 คิดเป็นประมาณ 3.02 เท่าของมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้ในปี พ.ศ. 2518 และมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ. 2538 คิดเป็นประมาณ 4.6 เท่าของปี พ.ศ. 2528 และคิดเป็นประมาณ 13.94 เท่าของปี พ.ศ. 2518

อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มขยายตัวโดดเด่นเสีย ในอัตราร้อยละ 12.8 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2536 โดยในช่วง ปี พ.ศ. 2518-2522 มีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 อัตราการขยายตัวได้ชะลอลดตัวลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 12 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ.

⁵ ข้อมูลนี้อ้างจาก ศุภชัย สุขาลาศัย, ผลกระทบข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัย ต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ตุลาคม 2539, หน้า 2

2523-2527 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533 ซึ่งมีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี แต่กลับขยายตัวในอัตราที่ชะลอลงตั้งแตปี พ.ศ. 2534 โดยขยายตัวในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2535-2537 การที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ชะลอลงในช่วงปี พ.ศ. 2534-2537 เป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนั้น เสื้อผ้าสำเร็จรูปดูจะมีบทบาทสูงมาก โดยพิจารณาจากสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปต่อมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรมมีค่าร้อยละ 10.4 นอกจากนี้อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยผลักดันให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตได้สูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีส่วนของผลผลิตราวร้อยละ 45-50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ในขณะที่อุตสาหกรรมสิ่งทออื่นๆไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอเส้นใยประดิษฐ์ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ รวมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตเคหะสิ่งทอ มีสัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ 50-55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อแบ่งระยะเวลาของการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับพบว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเริ่มมีนัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว

3.2.2.2 การจ้างงาน

เมื่อพิจารณาในด้านการสร้างตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมแล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีการจ้างงานมากที่สุด ในหมวดอุตสาหกรรมคิดเป็นจำนวนคนถึง 1,122,560คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.15ของการจ้างงานในหมวดอุตสาหกรรมรวม ในปี พ.ศ. 2537 และอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก็มีการใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จาก 975,100คนในปี พ.ศ. 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 1,122,560คนในปี พ.ศ. 2537 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.58ต่อปี ตามการขยาย

ตัวของอุตสาหกรรมถึงแม้จะเป็นอัตราการเพิ่มที่ไม่สูงมากนัก แต่เมื่อคำนวณเป็นจำนวนคนแล้ว นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากทีเดียว

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมากที่สุด ก็คือ การจ้างงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งนี้เนื่องจาก การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปจัดเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในกระบวนการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งระบบ โดยในปี พ.ศ. 2536 อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่า 846,470คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 76.91 ของการจ้างงานรวมในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังมีสัดส่วนการจ้างงานสูงถึงร้อยละ 77.2, 22.97 และ 2.55 ของปริมาณการจ้างงานรวมในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอ การจ้างงานรวมในภาคอุตสาหกรรม และการจ้างงานรวมทั้งระบบ ตามลำดับในปี พ.ศ. 2535

3.2.2.3 รายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศที่ได้จากการส่งออก

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นแหล่งสร้างเงินตราต่างประเทศที่สำคัญเนื่องจากการส่งออกในปีหนึ่งๆคิดเป็นมูลค่ามากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งออกเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ. 2539 มีมูลค่าสูงถึง 85,314ล้านบาท ส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ ก็มีมูลค่าลดหลั่นกันลงมา ได้แก่ ผ้าผืน เส้นด้าย และเส้นใย ตามลำดับ ซึ่งเมื่อรวมกับการส่งออกเครื่องนุ่งห่มแล้วทำให้มีมูลค่าการส่งออกไปต่างประเทศรวมทั้งสิ้น 139,872ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 เพิ่มขึ้นจาก 125,574ล้านบาทในปี พ.ศ. 2535 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.73ต่อปี โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.46 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทย

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนั้น สินค้าอุตสาหกรรมประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูปสร้างรายได้จากการส่งออกได้สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย และทำรายได้ให้กับประเทศคิดอันดับ 1 ใน 10 ของสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยก็ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กระทั่งในปี พ.ศ. 2530 เสื้อผ้าสำเร็จรูป

เป็นสินค้าส่งออกที่สามารถทำรายได้ให้กับประเทศสูงที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 35,855 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.9 เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน และครองสัดส่วนการส่งออกสูงถึงร้อยละ 65.99, 20.75 และ 11.96 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าสิ่งทอ การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม และการส่งออกรวมทั้งสิ้น ตามลำดับ และเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็ยังคงสามารถครองอันดับสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศสูงเป็นอันดับหนึ่งมาโดยตลอด

สำหรับรายได้สุทธิที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้ นำเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของไทยนั้น คิดเป็นเงินบาทแล้วมีมูลค่าสูงเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับ การส่งออกสินค้าประเภทอื่นๆ ซึ่งถึงแม้ว่าเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะพบว่ามีผลิตภัณฑ์สิ่งทอในบางรายการคือ เส้นใยและผ้าผืน ที่มีการขาดดุลการค้า โดยในปี พ.ศ. 2535 เส้นใยมีการขาดดุลการค้ามากที่สุดคิดเป็น 15,673 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ผ้าผืน 1,407 ล้านบาท สาเหตุที่เส้นใยมีการขาดดุลการค้ามากที่สุดเนื่องมาจากประเทศไทยต้องนำเข้าเส้นใยฝ้ายในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เพราะปริมาณการผลิตภายในประเทศต่ำและมีคุณภาพไม่ดีนัก โดยในปี พ.ศ. 2535 มีการขาดดุลการค้าในเส้นใยฝ้ายถึง 14,370 ล้านบาท สำหรับการขาดดุลการค้าของผ้าผืนมีสาเหตุมาจากการที่ผ้าผืนสำเร็จรูปที่ผลิตได้ภายในประเทศมีราคาสูงกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ อีกทั้งผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่มเพื่อการส่งออกสามารถขอคืนภาษีนำเข้าวัตถุดิบได้ ตามมาตรา 19 ทวิ แต่อย่างไรก็ดีสินค้าสิ่งทอประเภทอื่นๆของไทยนั้นได้เปรียบในดุลการค้าทั้งสิ้น โดยเครื่องนุ่งห่มมีการได้เปรียบดุลการค้ามากที่สุดคิดเป็นมูลค่า 83,414 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 รองลงมาได้แก่ เส้นด้ายคิดเป็นมูลค่า 8,302 ล้านบาท ทำให้ในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าจากการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเหล่านี้รวมคิดเป็นมูลค่า 80,514 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากในปี พ.ศ. 2535 ที่มีมูลค่า 75,701 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 1.56ต่อปี

ตารางที่ 3.1 ลำดับการลงทุนของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่สำคัญในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2493-2520

พ.ศ.	โรงงานสิ่งทอที่สำคัญ	หมายเหตุ
2493-2503	<ul style="list-style-type: none"> - Bangkok Weaving Mills(2493) - Thai Knitting Factory (2494) - The Thai Knitting and Weaving Factory (2494) - Thai Textiles (2497) - Thai Blanket Industry (2503) - Thai Durable Textiles (2503) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของนักลงทุนไทย - การลงทุนส่วนใหญ่ในช่วงนี้เป็นการลงทุนด้านปั่นด้ายและทอผ้าฝ้าย
2504-2510	<ul style="list-style-type: none"> - Thai Yazaki-Mahakun Textiles (2506) - Tokai Dying (2506) - Taray Nylon Thai (2506) - Thai Toray Teaxtiles Mills (2506) - Thai Teijin Textiles (2508) - Nam Chai Industry (2508) 	<ul style="list-style-type: none"> - การลงทุนในอุตสาหกรรมที่สำคัญเป็นการลงทุนร่วมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ยกเว้น Nam Chai Industry - การลงทุนส่วนใหญ่เน้นแรงจูงใจมาจากการส่งเสริมการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายการลงทุนในช่วงปี พ.ศ. 2502 - ช่วงนี้เริ่มมีโรงงานทอผ้าไหมเกิดขึ้นเป็นการร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น - เริ่มมีการปั่นด้ายทอผ้าที่ปั่นเส้นใยสังเคราะห์
2511-2516	<ul style="list-style-type: none"> - Teijin Polyester (Thailand) (2511) - Thai Filament Textiles (2512) - Siam Synthetic Textile Industry (2512) - Asia Fibre (2513) - Erawan Textile (2514) 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มมีการตั้งโรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์ในประเทศไทย ทั้งที่เป็นเส้นใยชนิดสั้นและชนิดยาว - โรงงานส่วนใหญ่เป็นการร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ยกเว้น Asia Fibre

ที่มา : JICA "A Study on Industry Sector Development in the Kingdom of Thailand" (1989)

อ้างอิงจาก ศุภิช ฤกษ์ชาติชัย, สุทนต์และโอกาสการส่งออกและผลกระทบจากการมีเขตการค้าเสรีอาเซียน (สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ), เลนอต่อสภาพอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, พฤศจิกายน 2539

ตารางที่ 3.2 จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มระหว่างปี พ.ศ. 2530-2538

หน่วย : โรงงาน

อุตสาหกรรม	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
อุตสาหกรรมขั้นต้น	7	7	8	9	11	13	16	16	16
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	7	7	8	9	11	13	16	16	16
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	958	1,074	1,222	1,377	1,588	1,724	1,882	1,988	2,074
โรงงานปั่นด้าย	65	76	80	96	115	126	131	141	149
โรงงานทอผ้า	376	415	472	544	642	666	708	729	741
โรงงานดักผ้า	318	363	443	494	560	589	648	692	743
โรงงานฟอกย้อมและ แต่งสำเร็จ	199	220	227	243	271	343	395	426	441
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	1,168	1,350	1,574	1,796	2,029	2,211	2,530	2,787	3,006
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	1,168	1,350	1,574	1,796	2,029	2,211	2,530	2,787	3,006
โรงงานสิ่งทอรวม	2,133	2,431	2,804	3,182	3,628	3,948	4,428	4,791	5,096

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.3 สัดส่วนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มระหว่างปี พ.ศ. 2530-2538

อุตสาหกรรม	หน่วย : ไร่ยะ								
	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
อุตสาหกรรมขั้นต้น	7	7	8	9	11	13	16	16	16
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	7	7	8	9	11	13	16	16	16
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	958	1,074	1,222	1,377	1,588	1,724	1,882	1,988	2,074
โรงงานปั่นด้าย	65	76	80	96	115	126	131	141	149
โรงงานทอผ้า	376	415	472	544	642	666	708	729	741
โรงงานดักผ้า	318	363	443	494	560	589	648	692	743
โรงงานฟอกย้อมและ แต่งสำเร็จ	199	220	227	243	271	343	395	426	441
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	1,168	1,350	1,574	1,796	2,029	2,211	2,530	2,787	3,006
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	1,168	1,350	1,574	1,796	2,029	2,211	2,530	2,787	3,006
โรงงานสิ่งทอรวม	2,133	2,431	2,804	3,182	3,628	3,948	4,428	4,791	5,096

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.4 อัตราการขยายตัวของจำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอระหว่างปี พ.ศ.
2531-2538

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	เฉลี่ย
อุตสาหกรรมขั้นต้น	0.00	14.29	12.50	22.22	18.18	23.08	0.00	0.00	11.28
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	0.00	14.29	12.50	22.22	18.18	23.08	0.00	0.00	11.28
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	12.11	13.78	12.68	15.32	8.56	9.16	5.63	4.33	10.20
โรงงานปั่นด้าย	16.92	5.26	20.00	19.79	9.57	3.97	7.63	5.67	11.10
โรงงานทอผ้า	10.37	13.73	15.25	18.01	3.74	6.31	2.97	1.65	9.00
โรงงานถักผ้า	14.15	22.04	11.51	13.36	5.18	10.02	6.67	7.37	11.30
โรงงานฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ	10.55	3.18	7.05	11.52	26.57	15.16	7.85	3.52	10.68
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	15.58	16.59	14.10	12.97	8.97	14.43	10.16	7.86	12.58
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	15.58	16.59	14.10	12.97	8.97	14.43	10.16	7.86	12.58
โรงงานสิ่งทอรวม	13.97	15.34	13.48	14.02	8.82	12.16	8.20	6.37	11.54

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.5 จำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2538

หน่วย : คน

อุตสาหกรรม	2533	2534	2535	2536	2537	2538
อุตสาหกรรมขั้นต้น	12,380	14,310	15,400	16,000	16,500	16,500
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	12,380	14,310	15,400	16,000	16,500	16,500
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	192,910	210,190	227,900	237,640	249,560	250,350
โรงงานปั่นด้าย	51,060	57,220	60,730	61,310	62,460	65,050
โรงงานทอผ้า	53,240	58,700	61,990	64,320	65,280	65,590
โรงงานถักผ้า	49,510	53,110	59,200	62,700	64,800	67,840
โรงงานฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ	39,100	41,160	45,980	49,310	51,020	51,870
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	769,810	813,410	827,330	846,470	862,500	877,040
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	769,810	813,410	827,330	846,470	862,500	877,040
โรงงานสิ่งทอรวม	975,100	1,037,910	1,070,630	1,100,110	1,122,560	1,143,890

ที่มา : กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.6 สัดส่วนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มระหว่างปี พ.ศ. 2533-2538

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2533	2534	2535	2536	2537	2538
อุตสาหกรรมขั้นต้น	1.27	1.38	1.44	1.45	1.47	1.44
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	1.27	1.38	1.44	1.45	1.47	1.44
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	19.78	20.25	21.29	21.60	22.23	21.89
โรงงานปั่นด้าย	5.24	5.51	5.67	5.57	5.56	5.69
โรงงานทอผ้า	5.46	5.66	5.79	5.85	5.82	5.73
โรงงานถักผ้า	5.08	5.12	5.53	5.70	5.77	5.93
โรงงานฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ	4.01	3.97	4.29	4.48	4.54	4.53
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	78.93	78.37	77.28	76.94	76.83	76.67
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	78.93	78.37	77.28	76.94	76.83	76.67
โรงงานสิ่งทอรวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.7 จำนวนและอัตราการขยายตัวของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
จำนวนแกนปั่นด้าย (แกน)	2,740,400	2,888,700	3,363,216	3,594,806	3,677,766	3,824,966	4,034,478
อัตราเพิ่ม	6.17%	5.41%	16.43%	6.89%	2.31%	4.00%	5.48%
จำนวนเครื่องทอผ้า (เครื่อง)	107,305	115,861	124,315	129,283	133,773	135,176	135,316
อัตราเพิ่ม	4.17%	7.97%	7.30%	4.00%	3.47%	1.05%	0.10%
จำนวนเครื่องถักผ้า (เครื่อง)	80,383	90,631	107,028	111,243	114,398	115,673	116,813
อัตราเพิ่ม	16.23%	12.75%	18.09%	3.94%	2.84%	1.11%	0.99%
จำนวนจักรเย็บผ้า (เครื่อง)	545,842	636,208	732,799	745,343	764,229	771,495	779,396
อัตราเพิ่ม	17.97%	16.56%	15.18%	1.71%	2.53%	0.95%	1.02%

ที่มา: กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.8 มูลค่าเพิ่มภาคสิ่งทอเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมและมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรม ณ ราคาปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2534-2538

หน่วย : ล้านบาท

	2534	2535	2536	2537	2538
ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP)	2,506,635	2,834,677	3,179,451	3,634,848	4,202,835
หมวดอุตสาหกรรม	707,901	778,987	892,494	1,015,592	1,184,322
ภาคสิ่งทอ	147,969	163,586	176,171	198,065	225,691
สัดส่วนต่อ GDP	5.90	5.77	5.54	5.45	5.37
สัดส่วนต่อหมวดอุตสาหกรรม (ร้อยละ)	28.24	27.48	28.07	27.94	28.18

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ

ตารางที่ 3.9 มูลค่าเพิ่มจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

หน่วย : ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2536	2537	2538
อาหาร	72,407	82,926	94,163
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	176,171	198,065	225,691
การกลั่นปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์	56,293	63,555	75,890
โลหะพื้นฐาน	14,365	17,810	22,906
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	75,779	89,259	99,749
อุปกรณ์การขนส่ง	83,431	79,315	101,830
รวมหมวดอุตสาหกรรม	892,494	1,015,592	1,184,322

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ

ตารางที่ 3.10 จำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอเปรียบเทียบกับหมวดอุตสาหกรรม

หน่วย : คน

จำนวนแรงงาน	2533	2534	2535	2536	2537
หมวดอุตสาหกรรม	3,132,600	3,465,100	3,600,100	3,961,100	3,851,100
ภาคสิ่งทอ	975,100	1,037,910	1,070,660	1,100,110	1,122,560
27.77	31.13	29.95	29.74		29.15

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 3.11 อัตราการขยายตัวของกิจการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอระหว่างปี พ.ศ. 2534-2538

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2534	2535	2536	2537	2538	เฉลี่ย
อุตสาหกรรมขั้นต้น	15.59	7.62	3.90	3.13	0.00	6.05
โรงงานเส้นใยประดิษฐ์	15.59	7.62	3.90	3.13	0.00	6.05
อุตสาหกรรมขั้นกลาง	8.96	8.43	4.27	5.02	0.32	5.40
โรงงานปั่นด้าย	12.06	6.13	0.96	1.88	4.15	5.40
โรงงานทอผ้า	10.26	5.60	3.76	1.49	0.47	4.32
โรงงานทักผ้า	7.27	11.47	5.91	3.35	4.69	6.54
โรงงานฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ	5.27	11.71	7.24	3.47	1.67	5.87
อุตสาหกรรมขั้นปลาย	5.66	1.71	2.31	1.89	1.69	2.65
โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	5.66	1.71	2.31	1.89	1.69	2.65
โรงงานสิ่งทอรวม	6.44	3.15	2.75	2.04	1.90	3.26

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.12 มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

สินค้า	2535	2536	2537	2538	2539
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	111,837	116,670	133,471	142,441	118,521
ผลิตภัณฑ์รองเท้า	25,638	27,935	39,256	53,751	33,508
เครื่องใช้ไฟฟ้า	60,355	62,634	88,126	102,848	106,569
โลหะภัณฑ์	15,524	19,261	24,719	34,324	35,962
เครื่องใช้ในครัวเรือน	15,068	16,739	19,531	20,564	20,731
ผลิตภัณฑ์พลาสติก	15,272	39,453	30,350	62,156	31,591
อาหารกระป๋อง	42,993	42,987	50,308	53,291	57,125
อื่นๆ	347,699	426,878	537,031	681,996	747,358
รวมหมวดอุตสาหกรรม	634,386	752,557	922,792	1,151,371	1,151,365

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.13 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

หน่วย : ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์	2535	2536	2537	2538	2539
เส้นใย	3,216	3,425	4,925	7,027	5,697
เส้นด้าย	6,606	7,260	10,935	12,376	14,170
ผ้าผืน	18,777	19,884	21,005	25,590	24,715
เครื่องนุ่งห่ม	90,466	93,892	106,458	108,014	85,314
สิ่งทออื่นๆ	6,509	7,220	8,736	9,928	9,976
รวม	125,574	131,681	152,059	162,935	139,872
หมวดอุตสาหกรรม	520,318	624,353	757,014	929,798	849,738
สัดส่วนต่อหมวดอุตสาหกรรม	24.13	21.09	20.09	17.52	16.46

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์